

**Keel ja
Kirjandus****1–2/2008**

LI AASTAKÄIK

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA JA EESTI KIRJANIKE LIIDU AJAKIRI

QUINQUAGINTA

Seesinane number on juubelinumber. Teatame pidulikult: veebruaris 50 aasta eest hakkas ilmuma ENSV Teaduste Akadeemia ja ENSV Kirjanike Liidu häälekandja Keel ja Kirjandus. Võiksime ju otsida õigusjärglust ja järjepidevust veelgi kaugemalt nagu viimasel ajal kombeks, kuid see oleks ilmne ülepingutamine. Oma eelkäijatest Eesti Kirjandusest (1906–1940) ja Eesti Keelest (1922–1940) lahutas uut väljaannet liiga suur ajaline ja ideoloogiline katkestus. Pealegi oli oluline osa vanast kaadrist Eestist ja eesti kultuuriruumist lahkunud, nii et Keelel ja Kirjandusel tuli alustada peaaegu tühjalt kohalt. Võimude käsul pidi ta käsitlema keele- ja kirjandusküsimusi „parteilisuse ja rahvalikkuse printsibiibist lähtudes”, akadeemilise sõltumatuse saavutas Keel ja Kirjandus järk-järgult ja passiivse vastupanu teel.

Ajakirjana edeneb Keel ja Kirjandus nüüdki omas ajas ja teeb kaasa kõik eesti humanitaarteaduste käänud ja suunamuutused. Akadeemilise väljaandena on tal siiski kohustus hoiduda suurematest uperpallidest ja ilmutada „aja nõuete” suhtes elutervet skepsist. Ainult nii saab ta säilitada oma näo.

Oma nägu ei pea tähenduma kivistumist. Elusorganismi identiteedi aluseks on püsimise ja muutumise dialektiline ühtsus. Muutuste eest kannab hoolt eeskätt uuenev autorkond. Viimase tosina aastaga on Keele ja Kirjanduse autorid oluliselt noorenenud ja kehtestanud nii lingvistikas, kirjandusteaduses kui ka folkloristikas uue paradigma. Samal ajal on ajakiri elus hoidnud ka vana head filoloogilist traditsiooni. Võtame või käesoleva numbri. Piltlikult öeldes on siin poolsajandi ankurdateks Maie Kalda ja Ülo Tedre, meie viljakad kaastöölised, kes esinesid arvustusega juba Keele ja Kirjanduse avanumbris.

Ajakirja sisulise uuenemisega peab kaasnema vormiline uuenemine. Nagu märkate, on Keel ja Kirjandus saanud värske kujunduse. Samuti on paljude autorite ja kolleegiumi soovil rakendatud põhiartiklites uut viitamisüsteemi, mis on kujunenud asjaomases literatuuris üldiseks standardiks.

Käesolev number on erandlik. Otsustasime kaksiknumbri kasuks, et koondada ühtede kaante vahele 2. novembril 2007 peetud juubelisümposiooni ettekanded. Üldiselt jätkab Keel ja Kirjandus ilmumist kuukirjana, nii et tuleva aasta jaanuaris ja veebruaris jõuab tellija postkasti nagu ikka omaette heftike.

Siiski on meil kavas ka üks kaalukam uuendus, mis positiivse vastukaja korral võiks kinnistuda ajakirja ilmumistsükliks. Nimelt jääb käesolevast aastast ära ajakirja augustikuine anne ja septembris ilmub topeltmahus temaatiline kaksiknumber. Põhjendus on järgmine. Et Keel ja Kirjandus peab katma eri teadusvaldkondi, on ta temaatiliselt üsna kirju ja hajus. Ka distsipliinisiseselt tekib harva dialoogilisi sõlmumisi. Seda tajudes on toimetus korralduslikult üritanud saavutada suuremat keskendatust ja korraldanud ringküsitusi ning dispuute etteantud teemal. Kuid ikkagi on tilkunud sõnavõttude läbi mitme aasta ja tulemus jäänud poolikuks. Katsetame nüüd teist varianti: palume mõnel asjatundjal tellida oma äranägemisel kaastööd ja komponeerida neist temaatiline tervik. Esimese kaksiknumbri, mis käsitleb pöörded humanitaarteadustes, seab kokku Marek Tamm.

Eelmiste juubelite puhul võis toimetus rahulolevalt tõdeda, et riigis on kogunenud nii ja nii mitu meetrit Keelt ja Kirjandust. Kuid jooksvad meetrid pole need, millega tänapäeval uhkustada. Hoopis olulisem on see, kas väljaanne on Internetis kättesaadav. Siin me oleme mõneti ajast maha jäänud. Alates 2005. aastakäigust on küll põhiartiklid olnud loetavad aadressil <http://www.ceeol.com>, aga me pole seda avalikult kuulutanud. Läänud aasta 10. numbrist alates on ajakirja sisu täies ulatuses kättesaadav Keele ja Kirjanduse kodulehel <http://www.eki.ee/keeljakirjandus>, ja nii hakkabki see olema. Otsime võimalusi digiteerimisega ka ajas tagasi liikuda, et jõuda välja Keele ja Kirjanduse alguseni.

Kuivõrd on Keele ja Kirjanduse aastakäikudel püsiväärtust? Kahtlemata on see tükike kultuurilugu ja oluline allikas eesti keeleteaduse, kirjandusteaduse või folkloristika ajaloo uurijaile. Ent sünkroonilisest aspektist? Kuivõrd saab sealt tuge või inspiratsiooni praegune teaduslik lähenemine? Paljud Keeles ja Kirjanduses ilmunud käsitlused on olnud eeltööks suurele „Eesti kirjanduse ajaloole”, „Eesti keele grammatikale” või erinevatele monograafiatele, millest tänapäeva uurijad võivad lähtuda. Kuid mitmed perfektsed uurimused on jäänud üksnes ajakirja veergudele ja alles ootavad taasavastamist.